

Notitie

Aan: BISON Strategic Committee, BISON Change Advisory Board

CC: BISON bestuur

Van: Martijn van Aartrijk (Secretaris)

Datum: woensdag 27 mei 2009

Betreft: Release- en change management in BISON

Versie: 1.0, definitief

Inleiding

Dit document beschrijft de procedures van release- en change management voor de door het Platform BISON beheerde architectuur, koppelvlakken, documentatie en bijbehorende zaken voor uitwisseling van informatie in het Nederlandse Openbaar Vervoer.

Dit stuk is besproken en goedgekeurd door het Bestuur, de Change Advisory Board en de Strategic Committee.

Uitgangssituatie

BISON is in het leven geroepen om te voorzien in de behoefte van goed beheerde standaarden voor informatieuitwisseling in het openbaar vervoer. Daaronder worden alle modaliteiten verstaan: bus, tram, metro, trein, boot. Daartoe heeft zij het beheer gekregen over de in Nederland veel gebruikte set van afspraken omtrent informatieuitwisseling, genaamd Transmodel Interchange NL 8 (TMI8). De TMI8 architectuur bestaat uit een set van 'koppelvlakken', documenten waarin definities staan van de manier waarop informatie in het OV tussen partijen uitgewisseld kan worden. Tevens beschrijft de architectuur een aantal rollen die betrokken partijen kunnen vervullen. Bijvoorbeeld, er zijn rollen 'vervoerder', 'wegbeheerder', 'OV Autoriteit', etc. In de nabije toekomst zal ook het in ontwikkeling zijde Nationale Databank OV (NDOV) in de architectuur worden opgenomen. Eén partij kan nul, één of meer van deze rollen vervullen. In de praktijk zijn er grote verschillen tussen partijen. Zo zijn er partijen die soms tegelijk vervoerder en wegbeheerder zijn, maar ook partijen die OV Autoriteit en wegbeheerder zijn, etcetera.

Door uit te gaan van rollen, en die rollen helder te definiëren, wordt het mogelijk om in een divers landschap toch afspraken over informatie-uitwisseling te maken.

Organisatie

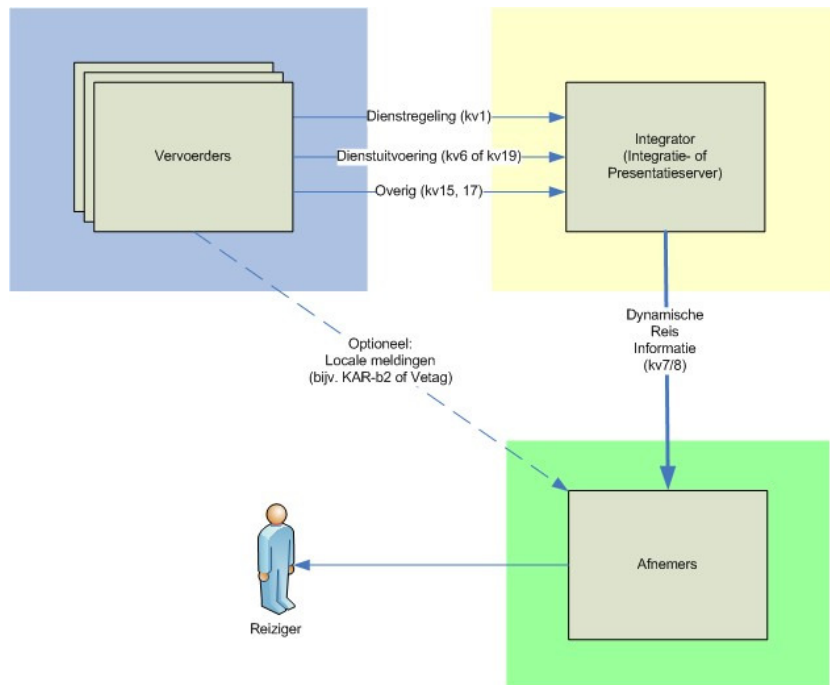
In Nederland zijn twee organisatorische modellen in zwang: het zogenaamde 'presentatiemodel', en het 'integratiemodel'. BISON ondersteunt beide modellen, en heeft de betreffende definities ontleend aan de KpVV brochure 'Voorbeelden voor besteksteksten' uit januari 2008. Beide modellen zijn vertegenwoordigd in de TMI8 architectuur, onder de rol 'Integrator'. Deze Integrator is een presentatie- of een integratiesysteem.

In het eenvoudigste scenario van reisinformatie leveren partijen met de rol 'vervoerder' componenten voor reisinformatie aan de betreffende partij met de rol Integrator; deze 'integreert' de informatie tot één enkele informatiestroom waarin alle informatie voor één halte verpakt zit. Deze bundel wordt geleverd aan een partij met de rol 'Afnemer', die de informatie voor de betreffende halte weergeeft op bijvoorbeeld een haltesysteem, een website, of een sms-server, ter gebruik door reizigers. Zie figuur 1.

Overall waar informatie tussen twee rollen wordt uitgewisseld, definieert BISON zogenaamde 'koppelvlakken' ('interfaces' in Informatie Technologie-termen). Koppelvlakken zijn een serie documenten en technische bestanden, die samen een set organisatorische, technische en inhoudelijke afspraken omvatten. Mits correct

geïmplementeerd, spreken alle betrokken partijen hiermee dezelfde 'taal'. Uitgangspunt voor een goede definitie van koppelvlakken, is een goede definitie van de onderliggende organisaties en haar taken en verantwoordelijkheden. Deze worden vastgelegd in een Architectuur.

Daar waar één partij meer dan één rol bekleedt, kan er natuurlijk voor gekozen worden geen gebruik te maken van eventuele BISON-afspraken die kunnen bestaan tussen de verschillende rollen; mocht er vervolgens op enig moment een organisatorische wijziging plaatsvinden, dan kan het gebeuren dat er op dat moment werk verzet dient te worden om die afspraken alsnog te implementeren. BISON schrijft toepassing van de standaarden binnen één partij niet voor; het Nationaal Mobiliteits Beraad (NMB) heeft echter wel vastgelegd dat alle OV partijen van BISON standaarden gebruik dienen te (gaan) maken. Gebruik van BISON standaarden binnen één partij kan geen uitgangspunt zijn voor de ontwikkeling van de standaarden.

Figuur 1: Vereenvoudigde TM18 architectuur voor reisinformatie

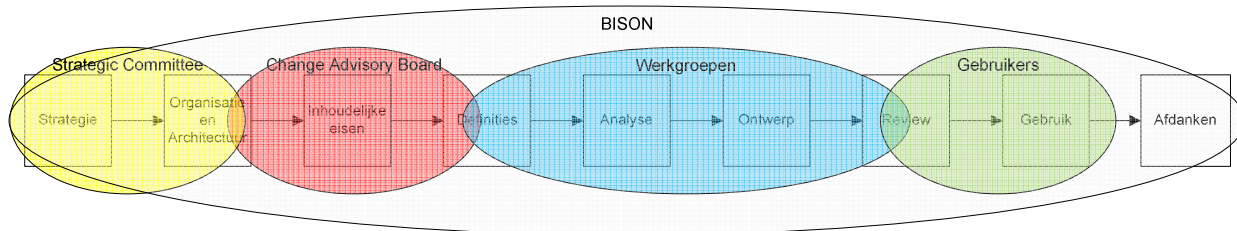
Standaardisatie in BISON

Een typische levenscyclus van een architectuur met de daarin bestaande koppelvlakken is geschetst in figuur 2. Allereerst wordt op strategisch niveau besloten waartoe informatie uitwisseling georganiseerd moet gaan worden, en op welke wijze dit organisatorisch vorm gegeven zal worden. Dit wordt vastgelegd in een Architectuur. Daarna zal de vertaalslag gemaakt worden van organisatie naar inhoudelijke eisen, met daarbij een oplossingsrichting in hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen worden vervolgens geanalyseerd en uitgewerkt tot een technisch ontwerp, welke gereviewd wordt door betrokkenen, en uiteindelijk in gebruik genomen wordt. Aan het eind van de gebruiksduur wordt de geproduceerde standaard afgedankt.

Figuur 2: Levenscyclus architectuur en koppelvlakken

De verantwoordelijkheid voor deze stappen kan globaal gezien worden als in figuur 3. De Strategic Committee draagt zorg voor de strategie en de hoofddoelen waarvoor informatieuitwisseling in het OV gerealiseerd dient te worden. Voorts dient zij in de noodzakelijke organisatorische randvoorwaarden te voorzien. Hierop kan de Change Advisory Board aan de slag met het invullen van de concrete behoeften, en de vertaling hiernaar vanuit de bestaande organisaties. Ook geeft zij richting aan de Werkgroepen, die de inhoudelijke analytische en ontwerp-technische activiteiten voor hun rekening nemen. De door hen geproduceerde resultaten worden door haarzelf, in samenspraak met toekomstige gebruikers, gereviewd. Als vervolgens CAB en SC hun goedkeuring aan het gereviewde eindresultaat hechten, kan de standaard publiekelijk in gebruik genomen worden.

Figuur 3: Taakverdeling tav levenscyclus

Gedurende deze hele levensduur zal BISON toezien op het tot stand komen van een kwalitatief hoogwaardig en beheerbaar eindresultaat. Vanaf het moment dat een architectuur en/of een koppelvlak in actief gebruik is, zal BISON hierop beheer plegen door middel van o.a. release- en change management. Op enig moment zal een standaard haar levensduur overschrijden en dient zij te worden afgedankt. Concreet betekent dit dat het actieve beheer zal worden gestaakt, en er dus niet langer wijzigingen worden doorgevoerd t.b.v. bijvoorbeeld andere inzichten of nieuwe functionaliteit.

Release management

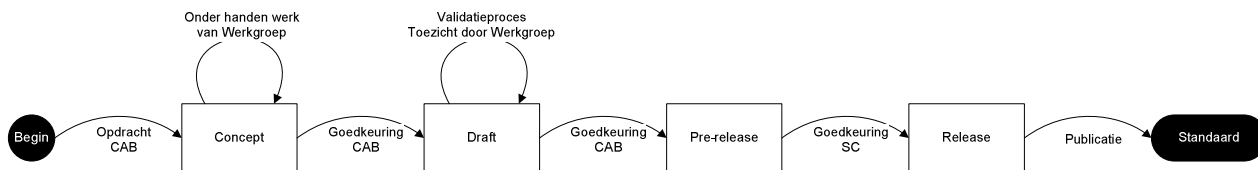
De eerste taak van BISON is te komen tot een geharmoniseerde architectuur met daarbij behorende koppelvlakken. Dit houdt in dat alle bij het Nederlandse OV betrokken partijen, voor zover zij te maken hebben met hetgeen binnen BISON besproken wordt, op de korte tot middellange termijn de beschikking kunnen krijgen over dezelfde koppelvlakken, de daarbij behorende afspraken en de zekerheid dat deze gestandaardiseerde afspraken beheerd worden. De geharmoniseerde definities worden ‘baseline releases’ genoemd en dragen allen het versienummer **8.1.0.0**.

De tweede taak is het beheren van deze versies door middel van *release management* en *change management*. Release management is het traject van ontwikkelen, testen en ter beschikking stellen van oplossingen (o.a. koppelvlakken) die de eisen van de betrokkenen (mede) realiseren. Change management is het traject van het toevoegen, aanpassen of verwijderen van specifieke functionaliteit in bestaande situaties.

Fasering standaarden

Een BISON standaard kan de volgende fases beslaan: *concept, draft, pre-release, release*. Zie figuur 4.

Een concept is een onder handen werk van een werkgroep, die is geïnitieerd door een opdracht van de Change Advisory Board. Daarbij zijn de uitgangspunten, randvoorwaarden en de scope gedefinieerd. Werkgroepen werken op basis van die opdracht; tussentijdse resultaten zijn concepten. Hieraan kan niet meer ontleend worden dan de vaststelling dat de inhoud snel en drastisch kan wijzigen. Concepten worden niet gepubliceerd, maar zijn voor alle betrokkenen te vinden op de besloten website van BISON.

Figuur 4: Fasering standaarden

Een draft is een door de Change Advisory Board goedgekeurd concept, waarmee de uitgangspunten, randvoorwaarden, functionaliteit en oplossingsrichtingen die in het stuk beschreven staan, zijn vastgelegd. Van een draft kan de exacte technische inhoud nog wijzigen. Een draft dient te worden gevalideerd/gereviewed, en de daarbij bevonden zaken kunnen nog in de documentatie worden verwerkt. Drafts worden ter review aangeboden aan de leden van het BISON-platform, en zijn voor alle betrokkenen te vinden op de besloten website.

Een pre-release is een door de CAB goedgekeurde, en door het validatieproces in orde bevonden draft. Van deze documenten ligt alles vast: de uitgangspunten en randvoorwaarden, de functionaliteit, de oplossingsrichting en de technische uitwerking. Pre-releases worden niet formeel gepubliceerd, maar zijn voor alle betrokkenen te vinden op de besloten website.

Een release is een door de Strategic Committee goedgekeurde pre-release. Een release zal worden gepubliceerd en is daarmee voor iedereen openbaar.

Validatie

Een draft moet eigenlijk worden gevalideerd, dat wil zeggen: getest op kwaliteit en bruikbaarheid. Binnen BISON bestaat een validatie in eerste instantie uit functionele en technische reviews van de nieuwe documentatie door zoveel mogelijk verschillende direct betrokken partijen. Als aanvulling hierop kan een draft ook (gedeeltelijk) worden geïmplementeerd. De Change Advisory Board kan specifieke eisen stellen aan het validatietraject bij het vaststellen van een draft, bij voorbeeld op terreinen als duidelijke afbakening, planningen en doorlooptijden. Ook voor BISON is dit van belang, om daar eigen release-schema te kunnen borgen.

Alle bevindingen uit een validatietraject zullen door een inhoudelijke Werkgroep besproken en eventueel geaccordeerd worden. Aan de Change Advisory Board zal door deze Werkgroep een rapportage worden voorgelegd over de wijze(n) van validatie en de bevindingen.

Tot slot is het aan de Change Advisory Board om te beoordelen of een draft afdoende is gevalideerd om tot pre-release te worden goedgekeurd.

Versie nummering

Alle BISON standaarden dragen een versienummer dat bestaat uit 4 getallen, en eventueel een letter: majeur.mineur.fix.beheer(volgletter). Bijvoorbeeld: 8.1.2.3(d).

Majeur: TMI versienummer, gekoppeld aan een bepaalde organisatievorm en bijbehorende architectuur. Een nieuwe 'major release' neemt de uitgangspunten en oplossingsrichtingen van (een majeur deel van) het onderliggende model op de schop. De huidige majeur versie is versie 8, vandaar de naam TMI8. Voor het ontwikkelen van een nieuwe majeur versie (bijv. TMI9) is instemming van de Strategic Committee benodigd.

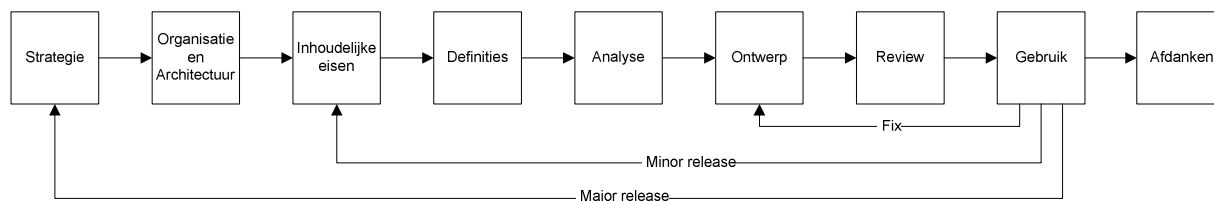
Mineur: Een versie met nieuwe functionaliteit ten opzichte van eerdere mineure versies, maar binnen het bestaande raamwerk (majeur). De CAB kan besluiten tot de noodzaak van een nieuwe mineur versie, binnen het release-schema.

Fix: aanpassing van een mineur versie om beoogde functionaliteit te repareren als dit in de praktijk onoverkomelijke moeilijkheden blijkt op te leveren. Een fix kan leiden tot impact op technische implementaties, hoewel dit tot een minimum beperkt dient te worden. Tot deze veranderingen kan worden besloten door de CAB, maar ook door het Bestuur als daartoe aanleiding bestaat. Zie hoofdstuk change management.

Beheer: aanpassingen van de documentatie als blijkt dat één en ander niet helder en/of afdoende is gedocumenteerd. Beheerversies mogen geen invloed hebben op bestaande technische implementaties. Betrokken partijen kunnen het Bestuur direct aanspreken op de wens tot een nieuwe beheerversie, of het Bestuur kan dit zelf initiëren.

Bij iedere nieuwe hogere versie worden de lagere versies weer op nul gezet. Bijvoorbeeld: van 8.1.1.4 naar 8.1.2.0. Het achterliggende uitgangspunt is dat een nieuwe hogere versies alle verbeteringen uit eerdere lagere versies in zich draagt, tenzij expliciet anders besloten wordt.

In figuur 5 zijn de diverse versies schematisch weergegeven:

Figuur 5: soorten versies en hun impact

Concepten, drafts en pre-releases hebben een volgletter tussen haakjes, om aan te geven welke iteratie het betreft. Zo kan een concept voor versie 8.1.0.0 volgletters a t/m g hebben, alvorens te worden verheven tot

draft h. Vervolgens verschijnen drafts i en j, alvorens de CAB de pre-release k vaststelt. Tot slot verheft de SC de pre-release tot release versie 8.1.0.0.

Release planning

Het Bestuur van BISON draagt zorg voor een publiek toegankelijk overzicht van de activiteiten die zij voor de korte, middellange en lange termijn gepland heeft. Hierin worden tenminste majeure en mineure versies duidelijk aangegeven.

Uit oogpunt van planning en beheerbaarheid is voor BISON het uitgangspunt dat er voor ieder koppelvlak maximaal per jaar één nieuwe mineure versie uit kan komen, als daaraan behoefte is. De Strategic Committee kan echter te allen tijde nieuwe functionaliteiten agenderen.

Iedere 5 jaar is het ontwikkelen van een nieuwe majeure versie mogelijk.

Einde van de gebruiksduur

Voor zowel mineure als majeure versies geldt dat de laatste versie altijd ondersteund zal blijven worden zolang BISON bestaat.

Voor eerdere versies geldt dat mineure versies worden ondersteund tot 3 jaar na het publiceren van de eerste opvolgende versie. Voorbeeld: versie 8.1 wordt ondersteund tot 3 jaar na het vaststellen en publiceren van versie 8.2.

Majeure versies worden ondersteund tot 5 jaar na het publiceren van de opvolgende majeure versie. Voorbeeld: TMI8 wordt ondersteund tot 5 jaar na het publiceren van TMI9.

Onder beheer en ondersteuning worden de in deze notitie genoemde faciliteiten verstaan.

Change management

Wijzigingen op de bestaande definities en documentatie van koppelvlakken en/of de architectuur kunnen worden ingediend door middel van een 'request for change' (RfC). Het formulier hiervoor is te vinden op de besloten website of te verkrijgen bij de Secretaris.

Een RfC beschrijft de gewenste change, de achtergronden, de verwachte impact en de gewenste oplossingsrichting. Het document dient vervolgens door de Indiener volledig ingevuld aan de Secretaris te worden toegestuurd. Het Bestuur besluit vervolgens of de RfC voldoet aan de volgende criteria:

- Volledigheid (RfC volledig ingevuld)
- Duidelijkheid (RfC voldoende duidelijk ingevuld)
- Consistentie met bestaande architectuur
- Noodzaak van voorgestelde change
- Haalbaarheid van voorgestelde change
- Urgentie van voorgestelde change (normaal of spoed)

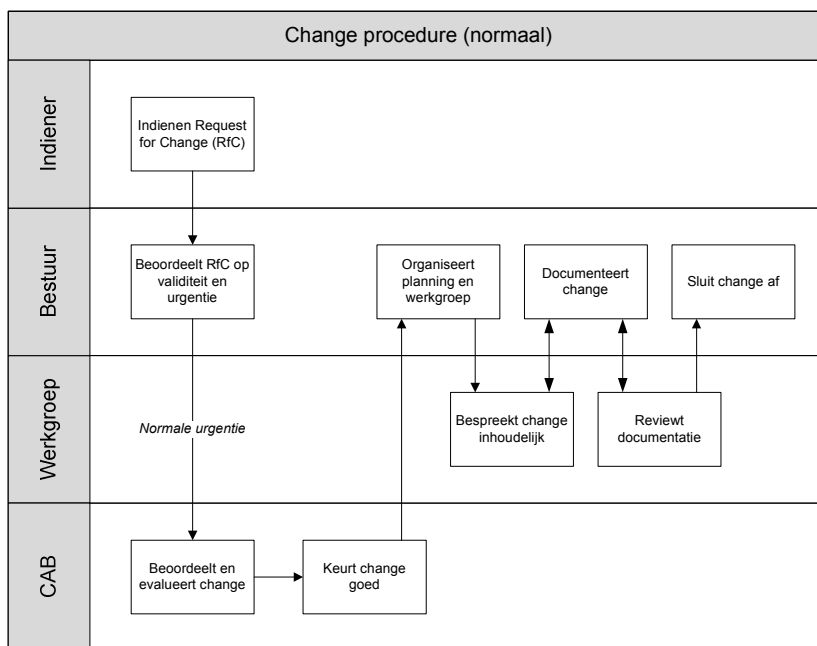
Het Bestuur kan besluiten de ingediende RfC af te wijzen. Bij afwijzing worden de redenen daarvan via e-mail aan Indiener gemotiveerd. Desgewenst kan de Indiener tegen die beslissing in beroep gaan bij de CAB.

Normale change

Zie figuur 6. Een change met de urgentie 'normaal' kan betrekking hebben op alle 4 soorten versies (beheerversie, fix, mineur, majeur). De RfC wordt in de CAB geagendeerd, besproken, geëvalueerd en eventueel goedgekeurd en/of doorgeleid naar de Strategic Committee.

Indien relevant zal het Bestuur hierop een Werkgroep instellen die een vastgesteld aantal malen bijeen komt om de change te behandelen. Hierbij zal het Bestuur aanwezig zijn en het besprokene documenteren en waken voor de inpassing van de change binnen de majeure versie. Tenslotte wordt de aangepaste documentatie door de werkgroep, en eventueel door niet bij de Werkgroep betrokken leden van BISON gereviewd. Bij mineure versies wordt een en ander vervolgens aan de CAB voorgelegd; bij een fix gaat een publieke mededeling uit via de publieke website.

Merk op dat een RfC traject ook tussentijds kan eindigen, als gaande het proces blijkt dat aan één der eerder genoemde criteria niet (langer) voldaan wordt of blijkt te worden.

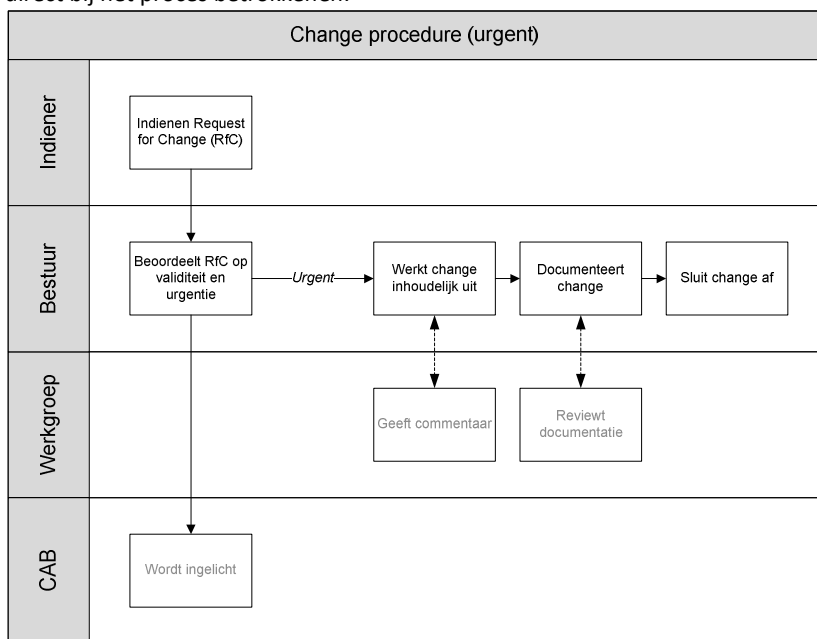

Figuur 6: Normale change procedure

Spoed change

Zie figuur 7. Een change met de urgentie ‘spoed’ kan uitsluitend betrekking hebben op een beheerversie of een fix. In geval van een dergelijke situatie zal het Bestuur de leden van de CAB direct per e-mail op de hoogte stellen van het geval dat zich voor doet. Vervolgens onderneemt het Bestuur direct actie door haar inhoudelijk betrokkenen het gemelde probleem te laten oplossen. Hierbij kan zij zelf kiezen of, en zo ja, wie van eventuele externe betrokkenen zij hierbij consulteert en/of de aangepaste documentatie laat reviewen.

Bij het voltooien van een fix zal hiervan een mededeling uitgaan via de publieke website, alsmede aan de direct bij het proces betrokkenen.

Figuur 7: Spoed change procedure

RANGE lijsten

Als gevolg van o.a. de discussie over koppelvlakken 7 en 8, voert BISON het beheer over een aantal centrale tabellen, de zogenaamde RANGE-tabellen. Dit betreft tabellen van codes voor vrije teksten, productformules, en tabellen van bekende partijen.

Deze lijsten zullen separaat van de koppelvlak documentatie worden aangeboden en beheerd. Ze zullen worden aangeboden in een digitaal, bij implementaties makkelijk te hanteren formaat.

Voor de RANGE-lijsten geldt een versnelde procedure, waarvoor een separaat formulier gemaakt zal worden. Bij juistheid en volledigheid van de aanvraag zal binnen 3 werkdagen een nieuw nummer in de betreffende RANGE worden toegekend, verwerkt in de lijst en openbaar gemaakt via de website. Hiervan zal een openbare aankondiging uitgaan via de BISON publieke website.

Een nieuwe RANGE-lijst geldt als een beheer-versie. Deze lijsten zullen dus versienummers krijgen als 8.1.0.0, 8.1.0.1, etc.

Overig beheer

In beherzaken waarin deze notitie niet voorziet, zal waar mogelijk gebruik gemaakt worden van ITIL v3.

Verwijzingen

BISON publieke website <http://bison.connekt.nl>

BISON besloten website <http://projecten.connekt.nl>. Inloggegevens op aanvraag beschikbaar bij Marije de Vreeze (devreeze@connekt.nl).

Geraadpleegde literatuur

- Voorbeelden voor Besteksteksten, KpVV, januari 2008
- Foundations of IT Service Management based on ITIL v3, itSMF International, 2007